

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

**Loutkové divadlo jako nástroj prevence sociálně
patologických jevů v mateřské škole**
(Bakalářská práce)

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2012

Vedoucí práce:

Mgr. Eva Svobodová

Vypracovala:

Tereza Sedláčková, DiS.

Anotace

Ve své bakalářské práci se zabývám prevencí sociálně patologických jevů v předškolní výchově. Teoretická část je zaměřena na popis současného loutkového divadla, ale i jeho historie. Ve výzkumné části jsem zjišťovala vliv loutkového divadla jako nástroje prevence sociálně patologických jevů na děti v předškolní výchově a názory pedagogů na prevenci sociálně patologických jevů v mateřské škole.

Annotation

In my baccalaureate I'm concentrating with the prevention of socially pathological phenomena in pre-school education. The theoretic part is focused on a characterization and a history of contemporary puppet theater. In the research I investigated the influence of puppet theater as a tool for prevention of socially pathological phenomena of children in pre-school education and also as an opinion of teachers concerning the prevention of socially pathological phenomena in a kindergarten.

Poděkování:

Děkuji své vedoucí práce Mgr. Evě Svobodové, svým sourozencům Janě a Jaroslavu Sedláčkovým a PhDr. Aleně Böhmové za jejich pomoc, cenné rady a trpělivost při psaní této bakalářské práce.

V Českých Budějovicích dne 30. března 2012

T.S.

Souhlas:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této bakalářské práce. Dále souhlasím s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly, v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb., zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 30. března 2012

Sedláčková Tereza, DiS.

.....

Obsah

Úvod.....	6
1 TEORETICKÁ ČÁST	7
1.1 Historie a vývoj loutkového divadla v předškolní výchově.....	8
1.1.1 Historie loutkového divadla ve světě	8
1.1.2 Historie loutkového divadla v České republice	9
1.2 Současné loutkové divadlo v předškolní výchově	11
1.3 Nejčastější sociálně patologické jevy ve společnosti.....	14
1.3.1 Výčet nejčastějších sociálně patologických jevů	14
1.4 Vybrané patologické jevy ohrožující předškolní děti	17
1.5 Prevence sociálně patologických jevů v předškolní výchově.....	21
1.5.1 Možnosti prevence	23
2 VÝZKUMNÁ ČÁST	25
2.1 Formulace problému a cíl práce.....	26
2.2 Použité metody.....	27
2.3 Analýza a interpretace získaných dat	28
2.3.1 Loutkové divadlo a jeho vyhodnocení	28
2.3.2 Dotazník a jeho vyhodnocení.....	42
2.4 Verifikace předpokladů.....	49
Závěr	50
Seznam literatury	51
3 PŘÍLOHOVÁ ČÁST	52

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala s ohledem na svou předchozí praxi v trestní justici. Ve své praxi jsem se setkávala s velmi mladými pachateli činů jinak trestných, kdy výjimkou nebyly ani děti ve věku 10 – 13 let. Vzhledem k těmto zkušenostem jsem si začala klást otázku, v jakém věku by bylo optimální začínat s prevencí sociálně patologických jevů. Žádá si současná rychlost dozrávání dětí a rychlost společnosti prevenci sociálně patologických jevů již v předškolním vzdělávání? Má odpověď na tuto otázku zní ano, žádá. S touto odpovědí přichází ovšem i další otázka a to, jaká forma prevence by měla být zvolena pro předškolní výchovu a co všechno by mělo být s dětmi řešeno, aby dokázaly obsáhnout náplň takové prevence patologických jevů. Touto otázkou se budu zabývat ve své bakalářské práci, kterou jsem nazvala „Prevence sociálně patologických jevů v předškolní výchově pomocí loutkového divadla“.

Ve své bakalářské práci se budu zabývat loutkovým divadlem, jeho vývojem v předškolní výchově a vlivem na děti. Dále se zamyslím nad tím, s jakými patologickými jevy se mohou děti v mateřské škole setkávat a v neposlední řadě se pokusím sepsat a nacvičit hru pro loutkové divadlo s námětem prevence sociálně patologických jevů pro děti předškolního věku a budu pozorovat, jak děti na takové téma reagují, zda jsou schopny obsáhnout vše, co pro ně bude v loutkovém divadle připraveno, a též se krátkým dotazníkem pokusím zjistit, jak vnímají prevenci sociálně patologických jevů pedagogové v předškolní výchově a zda je prevence součástí integrovaných bloků školního vzdělávacího programu.

O důležitosti prevence sociálně patologických jevů v předškolní výchově jsem přesvědčena. Cílem mé bakalářské práce je pokusit se odhalit zda prevence sociálně patologických jevů formou loutkového divadla je pro předškolní děti přijatelná a uchopitelná a také se pokusit podnítit zájem předškolních pedagogů o oblast prevence sociálně patologických jevů v mateřské škole.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Historie a vývoj loutkového divadla v předškolní výchově

Loutkové divadlo známe všichni. Každý z nás se někdy zúčastnil loutkového divadla, setkal se s loutkami nebo je měl dokonce doma. Historii loutkového divadla můžeme pozorovat ve starých filmech, v pohádkách, loutky se zde objevují stále. Podle Švece a kol. (1980) nemáme o začátcích loutkového divadla dostatek písemných zpráv. Loutky provázely lidstvo v celém jeho kulturním vývoji. Ať už to byli potulní kejklíři, kteří se hrou loutkového divadla živili nebo církve, která loutky postavila do svých služeb a staly se součástí bohoslužeb, demonstrací boje zla a dobra. Toto potvrzuje též Leština (1997), který ve své knize uvádí, že posláním loutek bylo rozmanité. Loutky se objevovaly jak při církevních obřadech, tak na jarmarcích, poutích jako reklamní prostředky, ale také se staly možností, jak zaplnit volný čas znuděné šlechty.

1.1.1 Vývoj loutkového divadla ve světě

„Za kolébku loutkového divadla je označována Indie. Komickým typem tu byl Vindušaka. Byl přitloustlý a velmi ohyzdný, bázlivý, ale vtipný, věčně hladový a žíznlivý. Dovedl se vyprostit z každé nepříjemné situace. Jeho potomci jsou jak v Asii, tak v Evropě – italský Pulcinella, francouzský Polichinell, anglický Punch, německý Hanswurst, ruský Petruška, rakouský Kasperl i náš Kašpárek – převzali jeho vlastnosti, které se časem a prostředím poněkud změnily“ (Leština, 1997, s. 11).

„Barmské i indonéské loutky čerpají pro své dlouhé hry náměty ze starých indických eposů. Indonéský wajang kulit je stínové divadlo s plochými loutkami z bohaté perforované a pestře omalované buvolí kůže. Wajang kolek je loutka plastická, s jemnou řezbou a pestrou malbou, v batikované sukničce. Čínská stínohra užívá transparentních, barevně bohatých loutek. Technika loutkového divadla je velmi vyspělá a u obyvatelstva velmi oblíbená. V Japonsku se provozují loutková představení neobyčejně okázale. Zmínky o loutkovém divadle jsou též z Egypta, dle Herodota, který

vypráví o loutkových hrách a z Řecka, odkud se zachovaly i loutky. Při návštěvě Itálie můžeme vidět všude maňásky – burattiny“ (Leština, 1997, s. 12).

1.1.2 Vývoj loutkového divadla v Čechách

Podle Leštiny (1997) máme první zprávy o českém loutkářství ze 17. století. Loutky byly primitivní, zavěšené na drátcích, pouze výjimečně nesly práci zručnějšího řezbáře. Oděv loutek byl vyřezán. Naopak Švec a kol. (1980) zmiňují první dochovaný odkaz o loutkářství v Čechách již ze 16. století, kde měl luteránský kazatel na stole loutku. Tato loutka s největší pravděpodobností nebyla divadelní, ale měla funkci tajné monstrance.

„Z dnes již známých skupin vyrostly slavné dynastie loutkářských rodů Maiznerů, Lagronů, Dubských, Peků atd. Mezi loutkáři buditeli vynikl Matěj Kopecký, který s loutkami proslulého mirotického řezbáře Mikoláše Sichrovského putoval po českém venkově“ (Leština, 1997, s. 13).

Fakta podávaná Leštinou potvrzuje též Švec a kol. (1980), který se zmiňuje o době, kdy byla prováděná násilnou formou germanizace a rekatolizace i v souvislosti s lidovými loutkaři, kteří konali buditelskou práci. V jejich loutkových hrách lidé nacházeli sílu a útěchu. Dále podotýkám, že Švec se zmiňuje též o Matěji Kopeckém, který se vyučil hodinářem, ale v zápisech je jako jeho zaměstnání uvedeno „komediant“. Výběr jeho her byl velmi bohatý a obsahoval vše, co poskytovalo současné herecké divadlo.

„V polovině 19. století vznikla pravidelně hrající spolková divadla. Krátce po roce 1852 zřídil František Hauser při svém Pedagogickém ústavu v Praze loutkové divadlo nového typu. V mateřských školách byla jeho propagátorkou Ludmila Tesařová. První tištěné dekorace pro rodinná loutková divadla byla vydána malířem K. Štapferem, vedoucím výpravy Národního divadla. Později vytvořil v Čakovicích u Prahy po tři sezony umělecké stínové divadlo. Moderní loutkářský sloh vytvořil prof. Josef Skupa, který v roce 1917 přišel do Plzeňského loutkového divadla. Jeho figurky Spejbla a později i Hurvínka, řezbářské práce Karla a Gustava Noska, se staly skutečně národními

typy, které získaly i světoznámý věhlas. Pražskou uměleckou scénu Říše loutek v roce 1920 založil a řadu let vedl sochař Vojtěch Sucharda, autor dřevěných postav apoštolů na pražském orloji, který svůj vztah k loutkám uplatnil i v sochařské výzdobě chrámu sv. Víta“ (Leština, 1997, s. 13).

Rozsáhlejší pohled do dějin loutkářství v Čechách nám nabízí Švec a kol. (1980), který se podrobněji zabývá vývojem loutkářství a stěžejními postavami v tomto oboru. Pro lepší přehled jsem vybrala několik, dle mého mínění, stěžejních letopočtů:

- Rok 1862 – J. R. Vilímek vydal Komédie a hry Matěje Kopeckého, o které projeví zájem umělci soustředění kolem vznikající Umělecké besedy
- Rok 1884 – založila Ludmila Tesařová, na škole, kde působila jako ředitelka mateřské školy, loutkové divadlo. Podle jejího vzoru pak vznikla loutková divadla i na jiných školách mimo Prahu
- Rok 1903 – první loutkařský sjezd
- Rok 1914 – vznik prvního loutkového divadla Umělecká výchova na Vinohradech v Praze
- Rok 1920 – zahájení činnosti scény Říše loutek pod vedením akademického sochaře Vojty
- Rok 1947 – vznikla při Ústředí slovenských ochotnických divadel (ÚSOD) loutkářská sekce, kterou vedl Ján Zajac a Ján Zuberec. Pečovala o odbornou výchovu loutkářů, a to vydáváním literatury, pořádáním přednášek, kursů, soutěží, výrobou scén, loutek, rekvizit a jiných technických pomůcek.
- Rok 1948 – nová éra loutkového divadla v souvislosti s budováním socialismu
- Rok 1952 – otevření katedry loutkářství na AMU v Praze

1.2 Současné loutkové divadlo v předškolní výchově

V současné předškolní výchově se děti v mateřských školách s divadlem často setkávají. Nejvíce jsou populární loutková divadla, která vypráví jednoduchý příběh, tematicky zpracovaný tak, aby byl pro děti dobře uchopitelný. Příběhy jsou pohádkové, dobro vyhrává nad zlem a loutky jsou kombinovány s hrou lidí. Děti mají loutková představení rády. Dle Švece (1980) se práce s loutkou a loutkovým divadlem v mateřských školách řadí k metodám a formám komplexního působení na dítě v rámci výchovně vzdělávacího procesu, který je součástí celého systému výchovy a vzdělávání mládeže. I přes fakt, že výše popsané informace, jsou 30 let staré, vnímám v našem předškolním vzdělávání stále stejný trend. Podobně se o loutkovém divadle v předškolním vzdělávání vyjadřuje Smutná (1962), která uvádí, že si nedovede představit mateřskou školu, kde by se nehrálo loutkové divadlo. Milé ovzduší, které loutky vyvolávají, pomáhá připravit ve škole radostné prostředí, do kterého se děti těší. Domnívám se, že je vždy účelem děti pobavit, poučit a vytvořit prostředí, do kterého se rády vrací. V současné době je ovšem větší trend než hraní loutkového divadla např. televize, CD, DVD apod. V praxi jsem se též setkala s odmítavým postojem k divadlu a to především u tříletých dětí. S takovým postojem je potřeba pracovat opatrně, aby si dítě nevypěstovalo celoživotní nechuť k divadlu. Dále se Smutná (1962) vyjadřuje o specifických loutkového divadla v předškolní výchově, kterými se liší od divadel veřejně hrajících. Jde o stálý kolektiv diváků, což je pro děti bezpečné prostředí, protože se navzájem znají, chrání a věří si. Divadelní hry v mateřských školách často nesou prvky improvizace. Nejde však o improvizaci v pravém slova smyslu. Divadelní představení má vždy svůj obsah a je předem připravené, ale herci musí být připraveni na fakt, že se děti mohou kdykoli zapojit do děje. Divadlo je tak pružné a interaktivní. V neposlední řadě zmiňuje Smutná (1962), že hry by měly být přizpůsobené věku cílové skupiny, pro kterou jsou určeny. Jde jak o volbu hry, tak o její interpretaci. Informace podané Smutnou potvrzuje Leština (1995), který též zmiňuje, že kolektiv diváků v mateřské škole je neměnný. Pokud divadlo hraje učitelka, může využít tento fakt ve svůj prospěch. Skrze loutku se může obrátit s určitou poznámkou k jednotlivým dětem, vidí-li, že je to potřebné a vhodné. S ohledem na předešlé informace kvitují využití loutkového divadla při učení. Pokud se ptá na barvu listů učitelka, nemusí být

taková diskuse pro děti plně zábavná a zajímavá, ale pokud se ptá na barvu listí král v pohádce tematicky laděné do podzimního období, děti s ním budou rády komunikovat a barvy se učit. Moji praktickou zkušenost potvrzuje opět Leština (1995), jenž hovoří o možnosti využití loutek jako prostředku záměrného působení na děti.

Loutkové divadlo by mělo být součástí výchovy dětí, především pak v rámci estetické výchovy, kde jsou samy děti aktéry divadla. Dítě tím vnímá nejenom estetické hodnoty, ale svou vlastní účastí na realizaci představení se stává spolutvůrcem (Leština, 1997).

Rödl a kol. tvrdí, že využívání loutek v mateřské škole napomáhá plnění cílů estetické a mravní výchovy. Divadelní hry určené přímo k výchově správného chování vybíráme tehdy, vidíme-li, že je nutné určitý návyk navodit nebo prohloubit. Loutka může dětem ukázat, že plní to, co děti ne.

Děti v předškolním věku jsou velmi nápadité a rozvíjení jejich fantazie možnostmi hraní divadla je pro ně zábavné. Pokud škola do svého školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání zakomponuje divadlo jako jednu z metod rozvoje dětí, budou děti schopné v předškolním věku konstruovat divadelní příběhy s větší lehkostí. Též vlastní zkušenost s přípravou a realizací divadla může dítěti, které divadlo odmítá, pomoci najít si k tomuto druhu umění cestu. Také rozvíjení kreativity v rámci přípravy kulis a loutek je v předškolním vzdělávání na místě.

Divadlo v předškolní výchově rozvíjí dítě v několika oblastech. Pokud budeme hovořit o divadle, které hraje učitelka dětem, můžeme se zamyslet nad výhodami, které při výuce divadlo poskytuje. Podle Smutné (1962) má divadlo kladný vliv na chování a jednání dětí. Dítě by mělo vnímat emotivní zážitek, který si zapamatuje, ale divadlo by mělo být po celou dobu přizpůsobeno věku dětí.

Divadlo hrané učitelkami není v dnešní době příliš běžné, leč nemůžeme říci, že vymizelo zcela. Běžnější jsou divadla, která do školky dojíždí a vždy ztvárňují jiný příběh. Děti na tato divadla reagují pozitivně. Divadlo, které hrají děti je ovšem v MŠ také potřeba a žádoucí, protože rozvíjí nejenom fantazii, ale také učí děti schopnosti improvizace, zbystrňuje reakce, rozvíjí řečové schopnosti, slovní zásobu a dává prostor kreativní realizaci. Z praxe vím, že děti hrou loutkového divadla trénují též paměť, jsou

schopny hru postupně rozvíjet a vystupovat v roli již velmi brzy po zavedení divadla jako nástroje výuky. Výše uvedené potvrzuje a rozšiřuje Smutná (1968), která ve své knize uvádí, že sledovala děti, které hrály divadlo a jejich rozvoj schopností vyjádřit svou myšlenku, krátký děj či dokonce zdramatizovat pohádku se postupně zlepšovaly. Při hře se děti učí plynule hovořit, svoje myšlenky formulují do vět, snaží se vyjádřit své zážitky a city. Přitom se rozvíjí jejich schopnost přetvářet své znalosti a užívat je prakticky v jiných situacích.

Loutkové divadlo lze zakomponovat do třídního vzdělávacího programu u všech věkových skupin v mateřské škole. I tříleté děti jsou schopné hrát, vcítit se do jiné role a tím se nejenom učí lepší výslovnost při naučených frázích, ale též improvizovat, spolupracovat a učit se základním pojmům, jako je vyjádření smutku, radosti, zlosti či veselí. Především u věkové skupiny 3 – 4 roky je trénink spolupráce a respektování ostatních dětí základní dovedností při socializaci. Smutná (1968) popisuje hru dětí v tomto věku jako hru samostatnou. Děti již sice vyhledávají ke svým hrám partnera, ale všechny chtějí mít vedoucí roli, což je často důvodem nesvárů mezi dětmi. Z praxe jsem zjistila, že u takto malých dětí je nejefektivnější hrát divadlo ve dvou, maximálně ve třech dětech. Krátké příběhy, inspirované tématem integrovaného bloku jsou pro děti přijatelné a uchopitelné. Děti by též měly mít možnost hrát si s loutkami při volné hře, tím rozvíjí své tvořivé dovednosti spontánně a učí se zážitkem. Starší děti si již lépe poradí s více loutkami v jednom divadle, učí se ovšem v podstatě totéž, co děti nejmladší, ale jejich dovednosti se prohlubují, příběhy jsou složitější, samy si pohádky vymýšlí. Trénink myšlení je v tomto směru aktivní, nenásilný a funkční. Své tvrzení jsem si ověřila v literatuře, kdy Švec (1980) píše, že hry bychom měli volit odlišně pro mladší a pro starší věkovou skupinu.

1.3 Nejčastější sociálně patologické jevy ve společnosti

Sociálně patologické jevy se v současnosti ve společnosti vyskytují častěji, než tomu bylo dříve. Ať už jde o požívání alkoholu, závislosti na PC hrách či zneužívání omamných látek až po prostituci či kriminalitu, je jejich výskyt alarmující. Společnost 21. století je čím dál více shovívavá a v tomto směru neukázněná. Problémem tedy není pouze výskyt sociálně patologických jevů, ale též jejich tolerance. To, co je v současné době společensky přijatelné, bylo před 20 lety zcela nepřijatelné. O definici sociálně patologických jevů se vyjadřuje Fischer a Škoda (2009), jde tedy o souhrnné označení nezdravých, abnormálních a obecně nežádoucích společenských jevů. Na studiu a popisu těchto jevů se podílí řada vědních disciplín, zejména sociologie, psychologie, medicína, etopedie a další.

Sociálně patologické jevy jsou součástí našich životů, denně nám média přináší zprávy o nehodách pod vlivem alkoholu, o bezohlednosti lidí, krádežích, vraždách, nepřijatelném chování lidí ke zvířatům apod. Tyto informace vnímáme okrajově, víme, že se takové věci dějí, ale nedotýkají se nás a stejné je to s dětmi. Hra na bourání aut, na válku, agresivní hry na PC, neschopnost navazování hlubších sociálních vztahů či jejich udržení, to vše přináší dnešní doba a je potřeba s takovým vnímáním světa bojovat po celou dobu docházky dětí do jakéhokoli školského zařízení a uvědomovat si rizika zanedbání výchovy v tomto směru.

1.3.1 Výčet nejčastějších sociálně patologických jevů

- Zneužívání omamných látek, nikotinismus, alkoholismus
„Zneužívání psychoaktivních látek a závislost na těchto látkách představuje značnou zátěž pro jedince i společnost. Celosvětově platí, že téměř 9% všech onemocnění vzniká v důsledku zneužívání psychoaktivních látek. K tomu se dále váže celé široké spektrum dalších zdravotních a sociálních problémů včetně např. doprovodné kriminality. Tato problematika je již globálním tématem“ (Fischer, Škoda, 2009, s. 87). Cigarety a alkohol přivádějí do státní pokladny

neuvěřitelné množství financí. I přesto, že lidé jsou seznámeni s nebezpečím zneužívání těchto legálních drog, je jejich nadužívání alarmující. Kouření v těhotenství či v místě, kde setrvává dítě, je pro dítě fatálně škodlivé. Nejenom, že je pro něj od dětství zneužívání těchto látek zaškatulkováno do kolonky „normální“, ale především má vliv na jeho celkový vývoj. Je možné, že dítě kuřáků či alkoholiků bude též kuřákem či alkoholikem.

- Kriminalita

„K jednomu z nejvíce závažných a společensky nebezpečných jevů patří bezesporu kriminalita a delikvence. Vzhledem, k vysokému stupni společenské nebezpečnosti si zcela pochopitelně tyto sociálně patologické jevy dlouhodobě nutí zvýšenou pozornost většiny členů dané společnosti. Na otázku kriminality se zaměřuje celá řada vědních disciplín, na řešení se podílí množství různých odborníků“ (Fischer, Škoda, 2009, s. 155). Vnímání normalit je v dnešní době velmi nepřesné. Především v sociálně slabých rodinách dítě vyrůstá v hmotném nedostatku oproti vrstevníkům a čím je starší, tím více si sociálních rozdílů všímá. Nejen toto může být prvotním spouštěčem kriminálního chování. Největším dětským zdrojem poznání je rodina, pokud rodina vykazuje znaky různých sociálně patologických problémů, je možné, že i dítě bude více inklinovat k tomu, jaké mu rodina předala morální postoje.

- Agresivita

„Agresivita a násilí prostupují společností. Násilí, války a kriminalita dosáhly takových rozměrů, že je zkoumání příčin a možnosti eliminace agresivních forem chování stále v popředí zvýšeného zájmu. Prezentace násilí prostřednictvím masmédií, internetu a dalších technologií se dále šíří a rozrůstá. Problém lidské agresivity je otázkou psychologickou, sociologickou a také politickou“ (Fischer, Škoda, 2009, s. 45). Agresivitu děti poznají na vlastní kůži nejdříve ve své rodině. Jen málokterí rodiče si dokážou představit výchovu bez pohlavku či jiného fyzického trestu. Otázkou zůstává, kde je mez výchovná a kdy se toto chování stává patologickým. Dítě, které je často rodiči fyzicky trestáno, toto chování vnímá jako jediné možné řešení konfliktů a v sociální skupině není schopno se agresivnímu chování vyvarovat. Stejný vliv může mít na dítě pobyt v agresivním prostředí, časté sledování filmů s agresivní

tématikou, v horším případě být svědkem domácího násilí. Dle Antiera (2004) rodiče často v dobré víře v dítěti vypěstují agresi a to tím, že je například dají do kroužku juda, aby dítě vybilu svou agresi, ale kroužek na ně účinkuje opačně. Dále pak je špatná tendence vést dítě k pěstování svalů z důvodu, aby se „umělo bránit“, kdy tento názor je spíše návodem k agresivitě.

- Šikana

„Šikana může mít různé podoby, ale nejčastěji je to školní šikana. Má velmi dalekosáhlé následky, protože neublíží pouze oběti, ale narušuje vztahy v celé skupině. Nejvíce se „podepíše“ na osobnosti postiženého dítěte a agresorů, ale těžce poškozuje i ty, pro které je utrpení oběti vítanou zábavou a nemálo i ty, kteří jsou nedobrovolnými svědky anebo jen vědí, co se děje mezi jejich spolužáky někde v zákoutí školních chodeb“ (Říčan, Janošová, 2010, s. 13). Šikana je často diskutovaným fenoménem, kterého se bojí pedagogové, rodiče i samotné děti. Odborná literatura má mnoho knih s tématy jak bojovat se šikanou, kdy se jedná ještě o šikanu a kdy se již šikana přelévá do trestně právní roviny, návody jak se šikaně vyhnout apod. Důležité ovšem je, jak poznatky z taktové literatury dokážeme aplikovat do praxe a zefektivnit je.

- Nezaměstnanost

„Nezaměstnanost má jasně stanovenou definici. Podle Mezinárodního úřadu práce v Ženevě je za nezaměstnaného považován pouze uchazeč o zaměstnání, který není v pracovním nebo podobném vztahu, nevykonává samostatnou výdělečnou činnost ani se nepřipravuje soustavně na budoucí povolání a požádal osobně nebo písemně o zprostředkování vhodného zaměstnání u úřadu práce v místě svého trvalého bydliště“ (Kodymová, Koláčková, 2005, s. 299). Nezaměstnanost je celosvětový problém, rozdíly mezi sociálně slabými lidmi a „horními deseti tisíci“ jsou tak rapidní, že mezi lidmi vzniká nevraživost a nepochopení. Ani vzdělání již nezaručuje jistotu zaměstnání, které je dostatečně oceněné. Již zmíněné sociální rozdíly mezi lidmi vyvolávají v lidech pocity méněcennosti, zmaru a tlačí je k rozhodnutím, která jsou na pokraji či za hranicích zákona. Pokud dítě vyrůstá v rodině, kde je jeden či oba rodiče záměrně nezaměstnaní, je to pro něj špatný vzor pracovních návyků.

1.4 Vybrané sociálně patologické jevy ohrožující předškolní děti

Jako součást snahy o prevenci sociálně patologických jevů si kladu několik otázek, na které se snaží naleznout odpověď mnoho odborníků ve svých publikacích. Otázky, o kterých hovořím, jsou například: Kolik dětí vyrůstá v prostředí, kde je nikotinismus a alkohol běžnou součástí života rodiny? Kde jsou na sebe dospělí lidé vulgární? Agresivita je běžnou součástí řešení problémů? Ale nejdůležitější otázkou zůstává, jak hluboce takové vlivy mohou zasáhnout dítě, jak jej ovlivňují.

Dítě potřebuje pevné sociální zázemí, které mu poskytuje v největší míře rodina. Ovšem i rodina, jako základní kámen stavby citové stability dítěte, dnes neplní takovou roli, která je potřeba. Matoušek a Kroftová (1998) uvádějí ve své knize podobnou tezi. Tvrdí, že předškolní zařízení pro děti, jako jsou jesle a mateřské školy, snížilo počet let, která dítě tráví s rodiči doma. Děti se dnes ve vyspělých státech dostávají velmi brzy do organizované péče. Mají mnoho mimoškolních „zájmových kroužků“ a tráví během dne v organizované péči stejnou dobu, jako by byly v zaměstnání. Na děti je kladen velký tlak na adaptaci v takovém prostředí a tím se může vyvolat mnoho typů patologického chování.

V předchozí kapitole se hovořilo o konkrétních sociálně patologických jevech a okrajově bylo zmíněno, jak mohou negativně působit na dítě. Pro předškolní děti je prevence nejaktuálnější u třech sociálně patologických jevů.

- Nezdravý životní styl

Zdravé stravování a dostatek pohybu jsou pro zdravý biologický i psychický vývoj dítěte podstatné. Trendem současné doby je dopřávat dětem vše, co trh nabízí. Rozmanitosti sladkých výrobků, nedostatek času rodičů a benevolence ve výchově, dávají dětem možnost každodenního přijímání obrovského množství energie v jídle a nedostatek prostoru pro její vybití. U dětí se v dnešní době často objevuje obezita, zvýšená kazivost zubů, alergie, problémy se vyskytují i ve vylučování, přirozeném vývoji kloubů apod. Stejně tak je problémem nedostatečný pohyb, děti tráví již od raného věku velký čas před televizí,

počítačem, sledují s rodiči pořady, které pro ně nejsou vhodné, nemají pravidelný spánkový režim, pravidelný přísun hodnotné stravy, a to vše se podepisuje na jejich vývoji. S ohledem na fakt, že špatný životní styl je problémem dnešní rychlé doby, je na místě, že se podpora pravidelnosti objevuje i v předškolním vzdělávání. Pravidelný čas jídla, spánku či volné hry je pro děti rychle zapamatovatelný a přínosný. Děti se do měsíce po příchodu do mateřské školy dokážou na pravidelný režim adaptovat, vyžadují v daný čas danou aktivitu a mají přehled. Důležitost zdravého a pravidelného stravování, dostatečný pohyb a odpočinek podporuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání v kapitole „životospráva“. Je nezbytně nutné vzhledem k výše uvedenému, aby rodiče vedli s dětmi rozhovory o této problematice.

- Nikotin

Nikotinismus je v dnešní době velmi rozšířenou závislostí, která je již sice do jisté míry společností odsuzována, můžeme si všimnout narůstajících restauračních zařízení, kde je zákaz kouření, stejně tak v prostorách zastávek apod., ovšem nikde není zakázáno kouřit cigarety v domácnostech, kde je dítě a tudíž je pouze na rodičích, jak se rozhodnou. Je prokázáno, že nikotinismus škodí kuřákům samotným, ale též jejich bezprostřednímu okolí. Pasivní inhalování cigaretového kouře je škodlivé stejně jako kouření samotné a dvojnásobně to platí o dětech. Rodiče by měli se svými dětmi o kouření tabákových výrobků hovořit, pokud jsou ze strany dítěte dotázáni nebo pokud hrozí, že dítě bude v bezprostřední blízkosti někoho, kdo je závislý na nikotinu. Měli by být schopni vysvětlit, proč lidé kouří, jak jim to škodí a postupem času vysvětlit, že závislost na cigaretách je nemoc, která se dá léčit, ale je na každém z kuřáků, jak se rozhodne. V rámci prevence by dítě mělo mít o této závislosti ucelené informace.

„Dítě v zakouřeném prostředí trpí častějšími záněty horních i dolních cest dýchacích, záněty středního ucha a také mají vyšší riziko vzniku leukemie. Rizika u pasivního kuřáctví jsou úplně stejně nebezpečná jako u kuřáctví aktivního: cévní, plicní a nádorová onemocnění“ (Kouření a naše zdraví, 2012, [on-line], přes.cit).

Při prevenci kouření by měl být dosažen dle Novákové (1997) výchovný cíl objasnění různých důvodů, proč lidé kouří. Děti by se měly seznámit se škodlivými důsledky kouření na lidský organismus.

U dětí, které vyrůstají v kuřácké rodině, je pravděpodobnější, že experimenty s cigaretou začnou dříve a stejně tak, že v dospělosti samy kuřáky budou. Děti by měly vědět co nejdříve o škodlivosti kouření, o nebezpečí, které kouření znamená pro jejich život a o závislosti na tabákových výrobcích.

- Alkohol

V této společnosti je alkohol již běžnou součástí života. Ať už jde o občasné požívání alkoholu, nebo denní pití piva u televize. A pokud se to děje ve společnosti dítěte, má to na něj vliv. Pokud je pití alkoholu příležitostné, rodina je funkční a děti netrpí žádnou deprivací, neměl by to pro jeho psychický vývoj být problém. Oproti tomu dítě, které žije s alkoholikem, je vysoce ohroženo. Pokud pak alkoholové opojení rodičů provázejí hádky či domácí násilí, je dítě vysoce traumatizováno, kdy se toto může projevit například pomočováním, nemluvností, plachostí či naopak agresivitou, neposlušností apod.

Nováková (1997) ve své knize uvádí, že při prevenci patologických jevů, konkrétně pak alkoholu, bychom měli postupovat opatrně. Nejprve by mělo být zjištěno, jaké povědomí děti o alkoholu mají, posléze by se mělo vzdělávání zaměřit na prohloubení znalostí o působení alkoholu, včetně závislostí a nemocí.

„Je dokázáno, že vyšší riziko alkoholismu u dětí je ve chvíli, kdy takovýto model viděly ve své rodině. Často se opakuje stejný scénář - když byl na alkoholu závislý otec, stane se závislý i syn. O alkoholu i jiných návykových látkách bychom měli s dítětem mluvit, informovat jej o možném nebezpečí. Vliv na dítě má však samozřejmě i širší rodina, škola či jeho vrstevníci“ (Nebezpečí alkoholu ..., 2012, [on-line], přes.cit.).

Pokud dítě vyrůstá v prostředí, kde se požívá alkohol, měly by být zodpovězeny všechny jeho otázky, které dříve či později přijdou. Dítě bude chtít vědět, jak barevné pití chutná a proč ho nesmí pít. V žádném případě by dítě nemělo

dostávat ochutnávat, na první zkušenost s alkoholem je dostatek času v budoucnu, v předškolním i školním věku je taková zkušenost nadbytečná. Děti se často rády chlubí a je možné, že by mohly tuto zkušenost chtít opakovat, už proto, že dospělí se u toho smáli nebo kamarádi jejich tvrzení o ochutnávce nevěří. Mohlo by dojít nejen ke zdravotním komplikacím u dítěte, ale také by mohla mít rodina posléze problém s oddělením sociálně právní ochrany dětí. Není z výše uvedených důvodů by měl být alkohol v domácnosti mimo dosah dětí.

1.5 Prevence sociálně patologických jevů v předškolní výchově

1.5.1 Možnosti prevence

- **Policie ČR**

Policie České republiky neplní pouze ochranou funkci společnosti, ale též preventivní funkci. Podle serveru www.policie.cz má Policie ČR řadu preventivních programů, které jsou určeny jak pro širokou veřejnost, tak pro děti a mládež.

Výčet některých preventivních programů (Preventivní programy ..., 2012, [on-line], přes.cit.):

- **Ajaxův zápisník:**

„Určeno pro žáky I. stupně. Ajaxův zápisník“ je preventivní projekt, jehož cílem je zvyšovat právní vědomí již u dětí mladšího školního věku; průvodce jim dělá policejní pes Ajax. Děti se učí podle Ajaxova zápisníku předcházet různým sociálně patologickým jevům např. šikaně, alkoholu a nealkoholovým drogám, hazardním hrám apod. Seznamují se také s každodenními běžnými záležitostmi jako je pohyb v silničním provozu a vlastní bezpečnost.“

- **Kapka prevence:**

„Určeno pro žáky I. stupně. Cílem projektu Kapka prevence je především zvýšit u dětí právní vědomí, poskytnout dětem informace o tom, jak se nestát obětí trestného činu a v neposlední řadě přispět i ke snížení kriminality dětí“.

- **Projektové vyučování:**

„Určeno pro děti mladšího školního věku. Jeho cílem je zvýšení právního vědomí. Děti ve skupinkách samostatně plní úkoly, komunikují, spolupracují, vyhledávají informace a prezentují výsledek v rámci běžných vyučovacích hodin.“

- **Po zebře bezpečně:**

„Určeno pro žáky I. stupně. Cílem projektu je předcházet dopravní nehodovosti. K přípravě a realizaci projektu vedla skutečnost, že chodci zaviní každoročně několik desítek dopravních nehod, které bohužel mají i tragické následky.“

- **Malá policejní akademie:**
„Určeno pro žáky II. stupně. Malá policejní akademie je komplexní program prevence sociálně patologických jevů, určená pro žáky II. stupně základních škol.“
- **Bezpečný cyklista:**
„Určeno pro žáky I. stupně. Cílem preventivního projektu je předcházet dopravní nehodovosti a ukázat školákům cestu, jak se správně chovat jako účastník silničního provozu. Celý projekt je tedy tematicky zaměřen především na správné chování chodců a cyklistů.“
- **Abeceda bezpečí:**
„Určeno pro žáky I. stupně. Cílem projektu je získávání a zvyšování úrovně vědomostí v oblasti bezpečného chování v běžných a kritických situacích, se kterými se děti mohou setkat.“
- **Policie radí a pomáhá:**
„Určeno pro žáky základní školy. Pro zpestření přednášek jsou používány různé výchovně vzdělávací pomůcky. Přednášející chtějí posluchače danou věcí nejen potěšit, ale i zaujmout, proto nejsou používány jen propagační předměty, ale od roku 2003 i materiály v tištěné formě.“
- **Bezpečná cesta do školy:**
„Projekt je zaměřen na věkovou kategorii 6-8 let (1. až 3. ročník ZŠ) a na děti které navštěvují posledním rokem MŠ. Jeho smyslem je oslovit nejmenší účastníky silničního provozu a hravou formou na stránkách omalovánky se známými postavičkami Macha a Šebestové přiblížit dětem základní pravidla silničního provozu. Zároveň si klade za cíl upozornit malé chodce na možná nebezpečí v silničním provozu.“

Ze všech uvedených preventivních programů Policie ČR lze čerpat inspiraci pro formu prevence patologických jevů do předškolního vzdělávání. Například Poldovy omalovánky jsou pro předškolní děti srozumitelné.

- **Pediatr, další odborní pracovníci ve zdravotnictví**

Dětský lékař jako znalec dětské anatomie i duše, má předpoklady k tomu, aby vytvořil preventivní program pro děti předškolního věku, který by děti nezatížil, ale zabavil a poučil. Volba tématu prevence je na uvážení pediatra, ale vždy je efektivnější spojit se s mateřskou školou a dohodnout téma prevence dle potřeb cílové skupiny. Stejně tak forma prevence by měla být uzpůsobena dětem, na které bude působeno.

Aktivita pediatrů v tomto směru je zcela individuální, kdy pokud se v takovémto směru pediatr angažuje, je to dobré nejenom pro cílovou skupinu, ale též pro rodiče dětí, protože při pozorování sociálně patologického chování u svých dětí mají větší odvahu své podezření s pediatrem konzultovat a posléze řešit s dalšími odborníky. Tento záměr by byl jistě efektivnější především v menších městech a obcích, kde je pouze jeden pediatr a rodiče jej znají.

- **Pedagog v předškolním vzdělávání**

Pedagog má mnoho možností, jak do třídního vzdělávacího programu zakomponovat prevenci sociálně patologických jevů. Zná svou třídu a je si vědom, jaké sociálně patologické projevy se ve třídě objevují. Též prevence dopravní nehodovosti, bezpečného přecházení vozovky apod. do předškolního vzdělávání patří a lze ji použít v integrovaných blocích. Pedagog zná techniky, které děti zaujmou a chápou důležitost prožitkového učení, děti k němu vzhlíží, učí se z jeho chování, stává se pro ně vzorem, z čehož vyplývá, že především on by měl být základním kamenem prevence sociálně patologických jevů v předškolním vzdělávání.

Techniky prevence, které lze využít v předškolním vzdělávání:

- Cílené aktivity (dopravní hřiště, atd.)
- Interaktivní přednášky pedagogů
- Interaktivní přednášky dalších odborníků (PČR, pediatr, psycholog apod.)
- Pohádky (dramatická výchova, loutkové divadlo)
- Omalovánky

- Malování
- Hry

Z výše uvedeného je patrné, že se v předškolní výchově objevují sociálně patologické jevy a loutkové divadlo se ukázalo jako vhodný prostředek prevence sociálně patologických jevů z důvodu jeho vlivu na celkový rozvoj osobnosti dítěte.

2 VÝZKUMNÁ ČÁST

2.1 Cíl výzkumu a formulace předpokladů

Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjistit, zda mnou připravená hra formou loutkového divadla, s obsahovým zaměřením na prevenci sociálně patologických jevů, je pro děti srozumitelné a působí žádoucím směrem a dále, jak vnímají problematiku prevence sociálně patologických jevů učitelky v mateřských školách.

Předpoklad 1

Domnívám se, že hra loutkového divadla je efektivní formou prevence sociálně patologických jevů a bude nutné přizpůsobit obsahovou úpravu scénáře pro každý ročník mateřské školy zvlášť, vzhledem k rychlému rozumovému vývoji v tomto věku.

Předpoklad 2

Předpokládám, že se učitelky s patologickými jevy v předškolní výchově setkávají a tudíž je z pohledu učitelek prevence sociálně patologických jevů v mateřské škole potřebná.

2.2 Použité metody

Použité metody výzkumu:

- Dotazník
Použila jsem 7 uzavřených otázek s možnostmi odpovědí. Respondentky byly pedagogické pracovnice v předškolním vzdělávání.
- Rozhovor
Rozhovor s dětmi, které se zúčastnily divadla v rámci prevence patologických jevů. Rozhovor byl strukturovaný.
- Pozorování
Pozorování videozáznamu z divadla u dětí ve věku 4 – 5 let a 5 – 6 let.

Počet respondentů (pedagogičtí pracovníci v předškolní výchově):

- Dotazník – 50 pedagogických pracovnic
- Rozhovor a pozorování – 24 dětí předškolního věku

2.3 Analýza a interpretace získaných dat

2.3.1 Loutkové divadlo a jeho vyhodnocení

Předpoklad 1

Domnívám se, že hra loutkového divadla je efektivní formou prevence sociálně patologických jevů a bude nutné přizpůsobit obsahovou úpravu scénáře pro každý ročník mateřské školy zvlášť, vzhledem k rychlému rozumovému vývoji v tomto věku.

Divadlo bylo hráno v Mateřské škole v Chlumu u Třeboně, a to ve třídě „B“ (4-5 let) a „A“ (5-6 let). S dětmi byly posléze dle připravené struktury vedeny rozhovory týkající se dojmů z divadla a jejich vlastních názorů na patologické jevy, které byly v divadle zmíněny.

Shrnutí divadla (celý scénář a video záznamy jsou v přílohové části):

Divadlo se zaměřuje na tři sociálně patologické jevy, a to nezdravý životní styl, kouření a alkohol. Scénář byl inspirován divadelním představením, které sepsal Mgr. Milan Týmal. Po dohodě s Mgr. Týmalem byly použity ve scénáři pro potřeby bakalářské práce jména postav. Scénář byl sepsán tak, aby mu rozuměly děti předškolního věku, přímo pak pro děti vyššího ročníku mateřské školy (4-6 let). V divadle vystupují čtyři loutky, dvě pozitivní – Veselín a Zdravěnka a dvě negativní – Alkoholus a Nikotýna. Pointou hry je dětem ukázat, že pohyb je zdravý a ten kdo kouří a pije alkohol, může být nemocný a nemůže zvládat to, co ti, kteří nekouří a nepijí alkohol. Děti se zúčastnily v průběhu divadla třech aktivit, které jim měly demonstrovat fakt, že jsou zdravé a loutky dokazovaly opak.

Aktivity:

- Pohybová aktivita – prolézání tunelem a skákání
- Aktivita k demonstraci zdravých plic – foukání brčky do jarové vody a vytváření bublin
- Aktivita k demonstraci střízlivosti – stání na jedné noze a sahání si prstem na špičku nosu

Loutky

Loutky byly vytvořeny tak, aby bylo dětem na první pohled jasné, jaká postava je pozitivní a jaká negativní. Dojem negativní postavy měly tedy vyjádřit jak výraz, tak i oděv loutky.

Na fotografii jsou loutky, které byly vytvořeny pro potřeby divadla (zleva: Alkoholus, Zdravěnka, Nikotýna a Veselín) a herci, kteří divadlo zinscenovali, Jana Sedláčková a Jaroslav Sedláček.

Foto: autor

Maňásci byli vyrobeni autorkou bakalářské práce. Základní materiály jsou polystyrenová koule, vlna a zbytky látek. Nejprve byla bílou látkou potažena polystyrenová koule, posléze byly vyrobeny vlasy loutkám, které jsou připevněny jak lepidlem, tak špendlíky. Oděv loutek je jednoduchý a má vyjadřovat poslání loutek (pozitivní, negativní). Ve chvíli, kdy byly loutky oděny a měly vlasy, byl jim domalován obličej fixy na textil.

K tělu loutek jsou přišité jednoduché ruce, které jsou vycpané vatou, aby držely tvar, ale je v nich dostatek místa, aby mohl herec do rukou loutky vsunout prsty a tak loutkou pohybovat. V polystyrenové kouli, ze které je vyrobena hlava loutky, je díra, do které herec též vsouvá prst. Loutku je tedy možno vést třemi prsty. Pro ideální oživení loutky je tedy potřeba použít ukazovák, který hýbe hlavou loutky a palec a prostředník, kteří vedou ruce loutky. Výroba i použití loutek je jednoduché a finančně přístupné a tudíž využitelné pro běžnou praxi mateřské školy.

Průběh přípravy divadelního představení

Divadlo bylo nacvičováno týden před vystoupením, a to každý den cca 1 – 2 hodiny. Loutky vedli Jaroslav Sedláček a Jana Sedláčková, kdy toto loutkové divadlo bylo jejich premiérou, protože dřívější zkušenosti s loutkovým divadlem měli pouze jako diváci. Nacvičovaly se nejenom dialogy loutek a interaktivní práce s dětmi, ale Jana s Jaroslavem se museli též naučit vhodně měnit hlasy a pohyb s loutkami rovněž nebyl jednoduchý. Přípravu provázely příjemné okamžiky, ale také vypjaté situace, kdy se nedařilo vést hercům loutky levou rukou, kdy zapomínali na změny hlasů loutek či zapomínali text scénáře. Po každém nácvičku probíhala reflexe, hovořilo se, co by šlo udělat lépe nebo se měnily kulisy. Den před vystoupením před dětmi probíhal nácvik v MŠ Chlum u Třeboně v podvečerních hodinách, kde herci začali být notně nervózní, ale také si již dokázali jasně představit, jak bude celé představení probíhat. Předem bylo dohodnuto, že autorka scénáře a též učitelka v MŠ Chlum u Třeboně, bude po celou dobu součástí divadla a popřípadě pomůže hercům ve chvílích improvizace.

DVD, které, je přílohou této bakalářské práce, nese záznam divadelního představení u dvou tříd různých věkových skupin dětí a ukazuje, jak bylo divadlo sehráno a jak děti na výkon herců, kteří vedli loutky, reagovaly.

Otázky pro výzkum a rozhovory s dětmi

Po ukončení divadelního představení byly vždy vedeny s dětmi rozhovory a byly jim kladeny předem připravené dotazy. Děti se účastnily rozhovorů dobrovolně, na požádání pedagoga, pokud nechtěly odpovídat na dotazy, nemusely. Bylo dotázáno 10 dětí z nižšího ročníku (třída „B“, 4-5 let) a 14 dětí z vyššího ročníku (třída „A“, 5-6 let). Dotazy kladla a rozhovory nahrávala autorka bakalářské práce.

Otázky pro výzkum:

- Vnímaly děti představení zaujatě a zapojovaly se do dialogů?
- Otázky pro děti:
 1. Rozeznáš, která postava byla kladná a která záporná?
 2. Kdyby sis mohl vybrat, kterou postavou z divadla chceš být, koho by sis vybral?
 3. Někteří dospělí kouří a pijí alkohol, a to pro ně není zdravé, myslíš, že by jim to mohly děti nějak rozmluvit?
 4. Myslíš, že až budeš velký, budeš kouřit a pít alkohol?

2.3.1 Odpovědi na otázky a vyhodnocení

Vnímaly děti představení zaujatě a zapojovaly se do dialogů?

Divadlo ve třídě „B“ (4 – 5 let)

- Divadlo ve třídě „B“ bylo odehráno jako první. Děti reagovaly tak, jak bylo očekáváno, ale někdy schválně odpovídaly místo ano - ne apod. Aktivit se neúčastnily všechny děti a význam aktivit ne zcela pochopily a tudíž se při dalším dotazování muselo hodně dětem pomáhat, aby příběh mohl pokračovat dál. Děti byly občas mírně neukázněné, kdy důvodem byl dle mého názoru fakt, že je divadlo příliš nezaujalo.

Divadlo ve třídě „A“ (5 – 6 let)

- Divadlo ve třídě „A“ bylo odehráno jako druhé. Děti reagovaly velmi pozitivně na otázky, pochopily provázání aktivit s dalšími dotazy, které byly kladeny. Loutky dávaly prostor dětem, aby vyjádřily své názory, nebo aby správně odpověděly na kladené otázky. Z reakcí dětí soudím, že pro ně bylo divadlo pochopitelné, poučné, ale i zábavné. Fakt, že divadlo v této třídě dopadlo v celkovém hodnocení lépe, zdůvodňuji též tím, že herci, kteří divadlo zinscenovali již věděli, jak budou děti reagovat a prvotní nervozita z představení opadla.

Závěr

Z pozorování reakcí dětí při divadle bylo zřejmé, že dětem z nižšího ročníku mateřské školy (4-5 let) některé části divadla unikaly, nedokázaly propojit souvislosti a divadlo pro ně bylo chvílemi nudné, až složité. Některé děti se do aktivit vůbec nezapojily a v diskusích tomu bylo stejně. Naopak děti z vyššího ročníku mateřské školy (5 - 6 let) již reagovaly dle očekávání, zapojovaly se, byly schopné chápat propojení aktivit a poučení z nich, zapojovaly se všechny, jak do diskusí, tak do aktivit.

Rozeznáš, která postava byla kladná a která záporná?

Divadlo ve třídě „B“ (děti ve věku 4 - 5 let)

První rozhovor s Jiřím

Otázky byly zpočátku špatně pokládány a kladné postavy byly Jiřímu v podstatě vnučeny. Není jisté, zda chápal, na co se ho ptám. První odpověď na to, jaká loutka byla špatná, jsem přeslechla a myslela si, že jmenoval Alkoholuse. Z videa je patrné, že odpovídá, že špatná postava je ta, která kouří.

Druhý rozhovor s Natálií

Natálie nepochopila obsah otázky, bylo to také tím, že dotazy, které jsem jí kladla, byly překotné a nebyly příliš srozumitelné. Nakonec bylo zřejmé, že si pamatuje postavy, které kouří a pijí alkohol, dokázala je najít.

Třetí rozhovor se Zdeňkem

Když jsem se Zdeňka dotázala na to, jak to vidí s negativními a pozitivními postavami, začal hovořit o bublinkách, které při jedné z aktivit s dětmi vytvořili. Otázku nepochopil, byla na něj příliš složitá.

Čtvrtý rozhovor s Adélou

Adéla bez potíží ukázala, které postavy podle ní byly negativní, na pozitivní postavy jsem se již nedotazovala. Jména si Adélka nepamatovala, ale ukazovala přímo na loutky.

Pátý rozhovor s Martinem

Martin neměl problémy rozpoznat, jaká postava byla negativní a pozitivní, ale jména si nepamatoval, takže na loutky ukazoval.

Šestý rozhovor se Zuzanou

V Zuzaně zanechala negativní dojem pouze Nikotýna, protože kouřila, ostatní postavy byly pozitivní.

Sedmý rozhovor s Adinou

Adina neměla problém rozpoznat, že Alkoholus a Nikotýna byly negativní postavy.

Osmý rozhovor s Jaroslavem neproběhl, protože odmítnul odpovídat na otázky.

Devátý rozhovor s Elenou

Elena vnímala jako pozitivní postavu Nikotýnu, Zdravěnkou a Veselína, Alkoholus byl podle ní jediná negativní postava v celé hře.

Desátý rozhovor s Nelou

Nela se vyjádřila tak, že Nikotýna byla negativní postavou, jiná ne, ale jako pozitivní označila Veselína a Zdravěnkou, Alkoholuse ze svého hodnocení zcela vynechala.

Divadlo ve třídě „A“ (děti ve věku 5 - 6 let)

První rozhovor s Eliškou

Eliška ukázala jako negativní postavu Alkoholuse a Nikotýnu a za pozitivní považovala Veselína a Zdravěnkou.

Druhý rozhovor s Adélou

Adéla zcela jasně ukázala na postavy, které byly podle ní negativní (Alkoholus a Nikotýna) a pozitivní (Veselín a Zdravěnka).

Třetí rozhovor s Nelou

Nela neměla problém rozeznat negativní i pozitivní postavy divadla. Ukazovala prstem na negativní (Alkoholus a Nikotýna) a pozitivní (Zdravěnka a Veselín) postavy.

Čtvrtý rozhovor s Martinem

Martin bez problému na zadanou otázku odpověděl ukázáním, jaké postavy podle něj byly špatné (Alkoholus a Nikotýna) a jaké dobré (Veselín a Zdravěnka).

Pátý rozhovor s Natálií

Na zadanou otázku Natálie odpověděla ukazováním ihned, bez rozmyslu, negativní postavy podle ní byly Alkoholus a Nikotýna a za pozitivní postavy považovala Veselína a Zdravěnku.

Šestý rozhovor s Evou

Eva neměla problém s rozlišením negativních a pozitivních postav, nepamatovala si jména, ale bez problémů ukázala prsem na pozitivní postavy (Veselín a Zdravěnka) a negativní postavy (Akoholus a Nikotýna).

Sedmý rozhovor se Simonou

Simona opět bez potíží ukázala, jaké postavy byly negativní (Akoholus a Nikotýna) a jaké byly pozitivní (Veselín a Zdravěnka).

Osmý rozhovor s Matějem

Matěj jasně ukázal na postavy, které byly podle něj negativní (Alkoholus a Nikotýna) a též na pozitivní loutky (Veselín a Zdravěnka).

Devátý rozhovor s Janem

Jan bez větší komunikace ukázal na negativní (Alkoholus a Nikotýna) a pozitivní loutky (Veselín a Zdravěnka).

Desátý rozhovor s Davidem

David ukázal na loutky, které pravděpodobně považoval za špatné, při rozhovoru mu byla při ukazování loutek tato možnost nabídnuta a on s ní souhlasil, posléze ukázal zbylé dvě loutky (Veselín a Zdravěnka) jako pozitivní.

Jedenáctý rozhovor s Jiřím

Karel ukázal nejprve negativní loutky (Nikotýna a Alkoholus) a posléze zbylé dvě loutky (Veselín a Zdravěnka) označil jako pozitivní.

Dvanáctý rozhovor s Monikou

Monika ukázala nejprve negativní postavy (Nikotýna a Akoholus) a posléze pozitivní postavy (Veselín a Zdravěnka). Při dotazu, zda si pamatuje jména těch postavíček uvedla, že ne.

Třináctý rozhovor s Adéla

Adéla ukázala na negativní postavy (jako její kamarádi před ní) a posléze pozitivní.

Čtrnáctý rozhovor se Sylvii

Sylvie opět ukázala postavy negativní (Alkoholus a Nikotýna) a pozitivní (Veselín a Zdravěnka), jako její kamarádi ze třídy před ní.

Závěr

Na první otázku děti v nižším ročníku mateřské školy (4-5 let) odpovídaly překotně, některé děti nechápaly otázku vůbec, jiné ano, ale označily pouze jednu, pro ně vizuálně nejošklivější postavu, jako negativní. Celkově vyplývalo z rozhovorů, že děti sice dokázaly rozeznat postavy, které byly negativní a pozitivní, ale ne vždy a ne všechny. Jména postav byla pro mladší děti příliš složitá. Naopak reakce dětí ve vyšším ročníku (5-6 let) byly jasné, děti bez problémů označily loutky, které byly negativní a pozitivní a jejich rozhodování bylo rychlé a jisté.

Kdyby sis mohl vybrat, kterou postavou z divadla chceš být, koho by sis vybral?

Třída „B“ – děti 4 - 5 let

7 dětí (4 - 5 let) odpovědělo, že by chtělo být pozitivní postavou.

1 dítě (4 - 5 let) odpovědělo, že by chtělo být negativní postavou.

1 dítě (4 - 5 let) odpovědělo, že by nechtělo být žádnou postavou.

Děti odpovídaly celkem jasně, jakou postavou by chtěly být, chlapci ukazovali na Veselína a dívky na Zdravěнку, ale dva chlapci měli názory jiné než ostatní děti. Jiří (4 roky) odpověděl, že by chtěl být špatnou postavou, při doplňující otázce, proč by chtěl být špatnou, Jiří uvedl, že chce být špatnou postavou, protože chlapi kouří. Oproti tomu Zdeněk (4 roky) uvedl, že by nechtěl být žádnou postavou, ale předpokládám, že jeho odpověď pramenila spíše ze špatně položené otázky.

Třída „A“ – děti 5 - 6 let

14 dětí (5 - 6 let) odpovědělo, že by chtělo být pozitivní postavou.

Děti ve třídě „A“ měly zcela jasno v tom, že by chtěly být pozitivní postavou, takže dívky ukazovaly na Zdravěнку a chlapci na Veselína.

Závěr

Děti v obou věkových skupinách inklinují k pozitivním postavám, chlapci k postavám mužského pohlaví a dívky k postavám ženského pohlaví. Ze všech 23 dětí, kterým byla položena tato otázka, uvedlo pouze jedno, že by chtělo být negativní postavou.

Někteří dospělí kouří a pijí alkohol, a to pro ně není zdravé, myslíš, že by jim to mohly děti nějak rozmluvit?
--

Třída „B“ – 4 - 5 let

6 dětí odpovědělo, že by dospělým lidem mohly rozmluvit kouření a pití alkoholu.

3 děti odpověděly, že by dospělým lidem rozmluvit kouření a pití alkoholu nemohly.

Děti v šesti případech uvedly, že by dokázaly dospělým rozmluvit kouření a pití alkoholu, ale tři děti odpověděly, že nikoli. Otázka byla pro děti ve věku 4-5 let poměrně těžká, u některých dětí bylo zřetelné, že otázkou nechápou. Velmi zajímavá odpověď vzešla od Jiřího (4), který uvedl, že by mohl otci rozmluvit kouření, ale také uvedl, že otec je velký, a proto může i kouřit. Zdeněk (4) uvedl, že by dospělým nemohl rozmluvit, aby přestali kouřit a pít alkohol, ale také dodal, že doma pije pivo. Adina (4) nejprve kývnutím sdělila, že by bylo možné dospělé přemluvit, aby nekouřili a nepili alkohol, ale při doplňující otázce si své tvrzení rozmyslela. S ohledem na fakt, že v podstatě nemluvila, ale pouze kývala je těžko rozeznatelné, zda otázce vůbec rozuměla.

Třída „A“ – 5 - 6 let

10 dětí odpovědělo, že by dospělým lidem mohly rozmluvit kouření a pití alkoholu.

4 děti odpověděly, že by dospělým lidem rozmluvit kouření a pití alkoholu nedokázaly.

Děti v tomto věku lépe chápaly otázku a obtížnost přesvědčení dospělých lidí, aby přestali kouřit a pít alkohol. Odpovědi byly z velké části kladné, tedy že by děti dokázaly dospělé přesvědčit, aby přestali kouřit a pít alkohol, některé odpovědi dokonce naznačily, jak by takové přesvědčování probíhalo, ale přesto se našly čtyři děti, které jasně odpověděly, že nedokážou přesvědčit dospělé, aby přestali s kouřením a pitím alkoholu. Simona (5) odpověděla, že by děti nedokázaly dospělé přesvědčit, protože jsou malé. Simona si uvědomuje fakt, že dětem dospělí příliš nenaslouchají a jejich rady berou na lehkou váhu. Martin (6) odpověděl, že by dospělým řekl, že nemají kouřit, ale nebyl si jistý, zda by zvládnul vysvětlit, proč by to neměli dělat. Jiří (6) nejprve uvedl, jak by se snažil dospělým rozmluvit jejich neřesti, ale nakonec dodal, že by ho dospělí

lidé asi neposlechli. Sylvie (5) si dotaz aplikovala na svého otce, u kterého by podle jejího názoru nemělo smysl, aby mu něco říkala, protože by jí neposlechl.

Závěr

Děti v nižším ročníku mateřské školy (4 - 5 let) byly ve svých odpovědích váhavé, ale odpovídaly ve většině případů jasně ano či ne. Z rozhovorů je patrné, že pro ně tato otázka byla složitá, těžko se jim představovalo, jak by takovou otázku dospělým kladly či jak by jim kouření a požívání alkoholu rozmlouvaly. Děti ve vyšším ročníku mateřské školy (5 - 6 let) byly oproti dětem nižšího věku ve svých odpovědích více rozhodné, otázku chápaly a byly schopné odpovídat nejen ano či ne, ale i jak.

Myslíš, že až budeš velký, budeš kouřit a pít alkohol?

Třída „B“ – 4 - 5 let

2 děti odpověděly, že až budou dospělé, budou kouřit a pít alkohol.

7 dětí odpovědělo, že v dospělosti kouřit a pít alkohol nebudou.

Vliv divadla byl při odpovědích slyšet, především se objevovaly důvody, jako že děti nechtějí kašlat, chtějí být zdravé apod. Dvě děti byly opět ve svých odpovědích výjimečné, kdy z jejich odpovědí bylo jasně poznat, jak velký vliv mají na tyto děti jejich otcové. Jiřík (4) odpověděl, že bude kouřit, protože kouří i jeho otec, který je veliký a tudíž, až bude on veliký, bude také kouřit. Zdeněk (4) odpověděl, že kouřit nebude, aby nezapálil les, ale bude pít pivo, jako jeho otec.

Kuriózních odpovědí byla celá řada i mezi dětmi, které odpověděly, že nebudou kouřit. Martin (4) uvedl, že nebude v žádném případě pít alkohol, protože, a to cituji: „pak si hnusnej na lidi“. Natálie (4) odpověděla, že kouřit v dospělosti nebude, protože jí to nebaví a Adélka odpověděla, že kouřit nebude, protože se jí to nelíbí a matka jí to stále zakazuje.

Třída „A“ – 5 - 6 let

14 dětí odpovědělo, že v dospělosti nebudou kouřit ani požívat alkohol.

Děti v této třídě si byly svými odpověďmi jisté. Vliv divadla se v důvodech, proč děti nebudou kouřit ani pít alkohol, objevoval zřetelněji a silněji. Všechny děti odpověděly, že nebudou kouřit ani pít alkohol a důvodem bylo, že je kouření a pití alkoholu nezdravé. Eliška (5) dokonce dokázala vysvětlit pojem zdraví.

Závěr

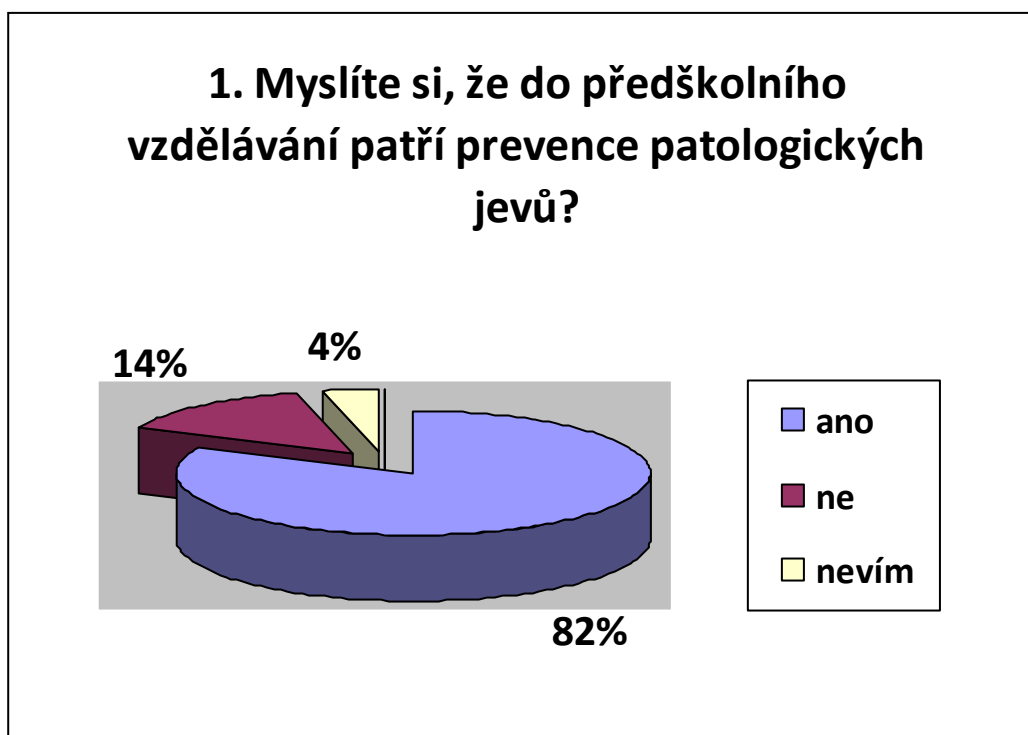
Odpovědi u dětí v nižším ročníku mateřské školy (4 - 5 let) jsou převážně kladné, pouze u dvou chlapců byly odpovědi ovlivněny vzorem rodičů natolik, že ani divadlo, kterého se účastnili bezprostředně před rozhovorem, nedokázalo ovlivnit jejich rozhodnutí. U dětí z vyššího ročníku mateřské školy (5 - 6 let) byly odpovědi v podstatě stejné, děti nechtějí v dospělosti kouřit ani pít alkohol a důvodem je fakt, že takové jednání je nezdravé.

2.3.2 Dotazník a jeho vyhodnocení

Předpoklad 2

Předpokládám, že se učitelky s patologickými jevy v předškolní výchově setkávají a tudíž je z pohledu učitelek prevence sociálně patologických jevů v mateřské škole potřebná.

Graf č. 1

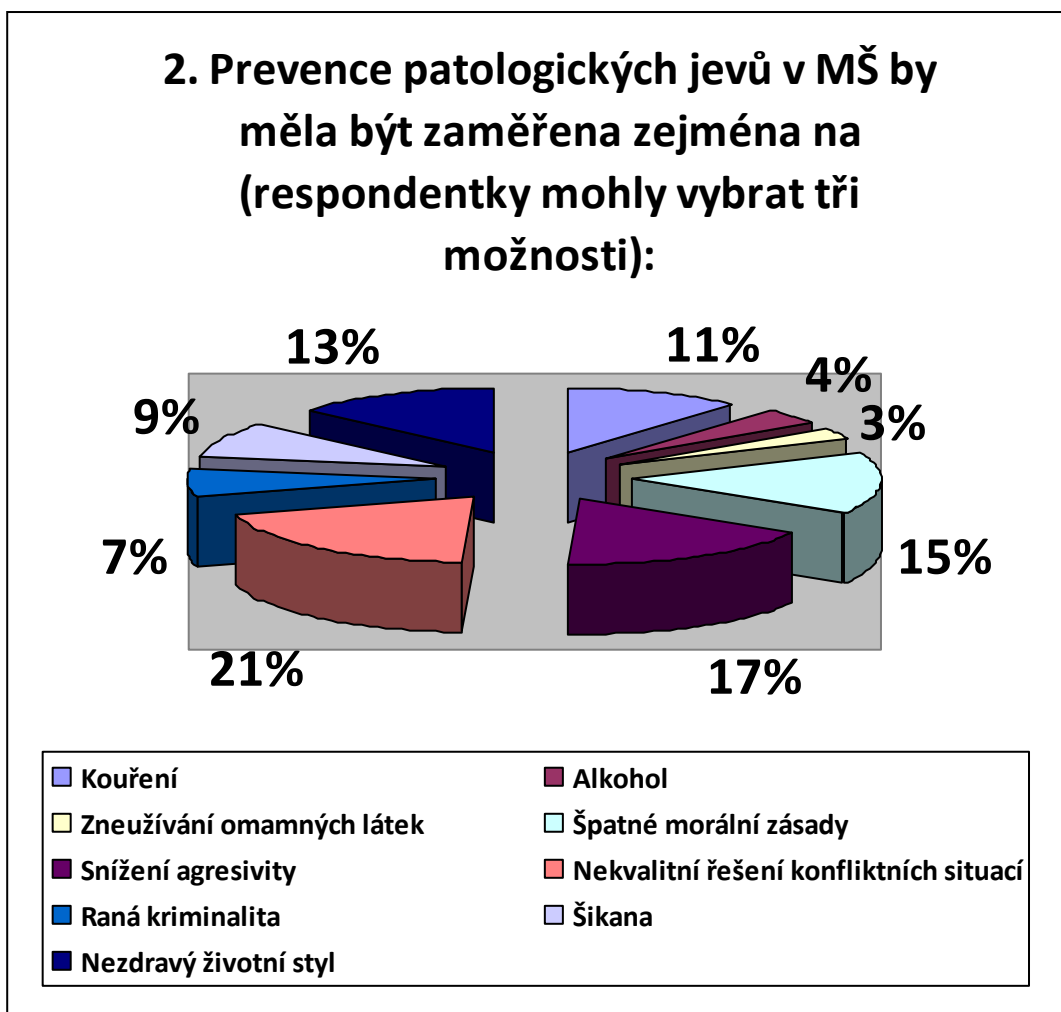
42 respondentek odpovědělo na otázku ANO

7 respondentek odpovědělo na otázku NE

2 respondentky odpověděly na otázku NEVÍM

Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že více než tři čtvrtiny oslovených učitelek v MŠ považují prevenci patologických jevů v předškolní výchově za žádoucí.

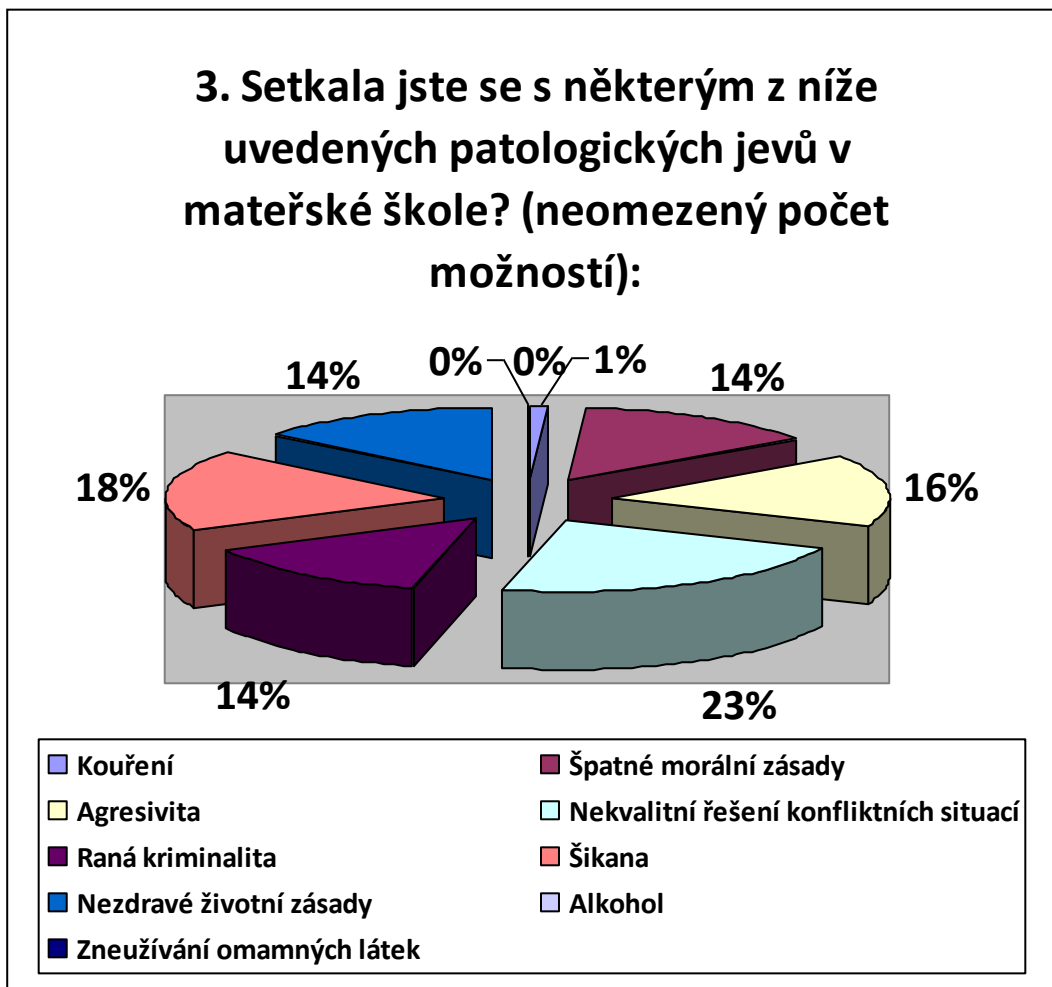
Graf č. 2

Odpovídalo 50 respondentek.

Dle respondentek je v MŠ třeba řešit přednostně patologický jev „nekvalitní řešení konfliktních situací“ (21%), další vysoké hodnocení dostaly patologické jevy „snížení agresivity“ (17%), „špatné morální zásady“ (17%) a „nezdravý životní styl“ (13%). Graf prezentuje fakt, že prevence všech zvolených patologických jevů je dle respondentek v předškolním vzdělávání aktuální.

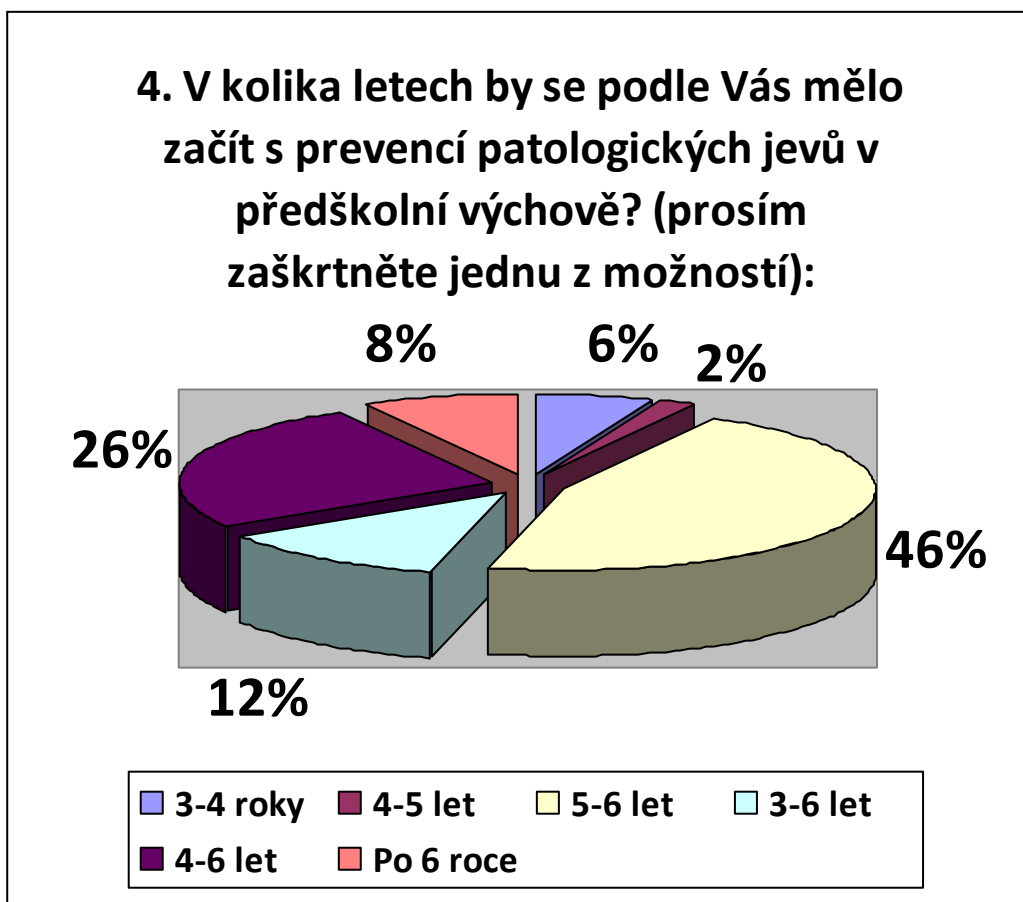
Graf č. 3

Odpovídalo 50 respondentek

Z grafu je patrné, že respondenty nemají v předškolní výchově zkušenost s patologickými jevy „kouření“ a „zneužívání omamných látek“. Nejčastěji se v mateřské škole objevuje „nekvalitní řešení konfliktních situací“(23%).

Graf č. 4

3 respondentky odpověděly na výše uvedenou otázku 3 – 4 roky

1 respondentka odpověděla na výše uvedenou otázku 4 – 5 let

23 respondentek odpovědělo na výše uvedenou otázku 5 – 6 let

6 respondentek odpovědělo na výše uvedenou otázku 3 – 6 let

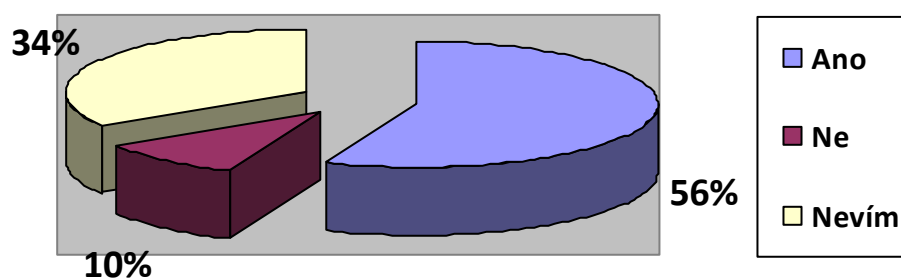
13 respondentek odpovědělo na výše uvedenou otázku 4 – 6 let

4 respondentky odpověděly na výše uvedenou otázku po 6 roce

Dle grafu je zřejmé, že dle respondentek (23) je věk dětí 5 – 6 let adekvátním věkem pro začátek zapojování prevence patologických jevů do výchovy. Vysoké zastoupení, má též názor (13), že přijatelným věkem, pro začátek prevence patologických jevů, je 4 – 6 rok života dítěte.

Graf č. 5

5. Myslím si, že prevence patologických jevů v předškolní výchově má pozitivní vliv na chování dětí na ZŠ:

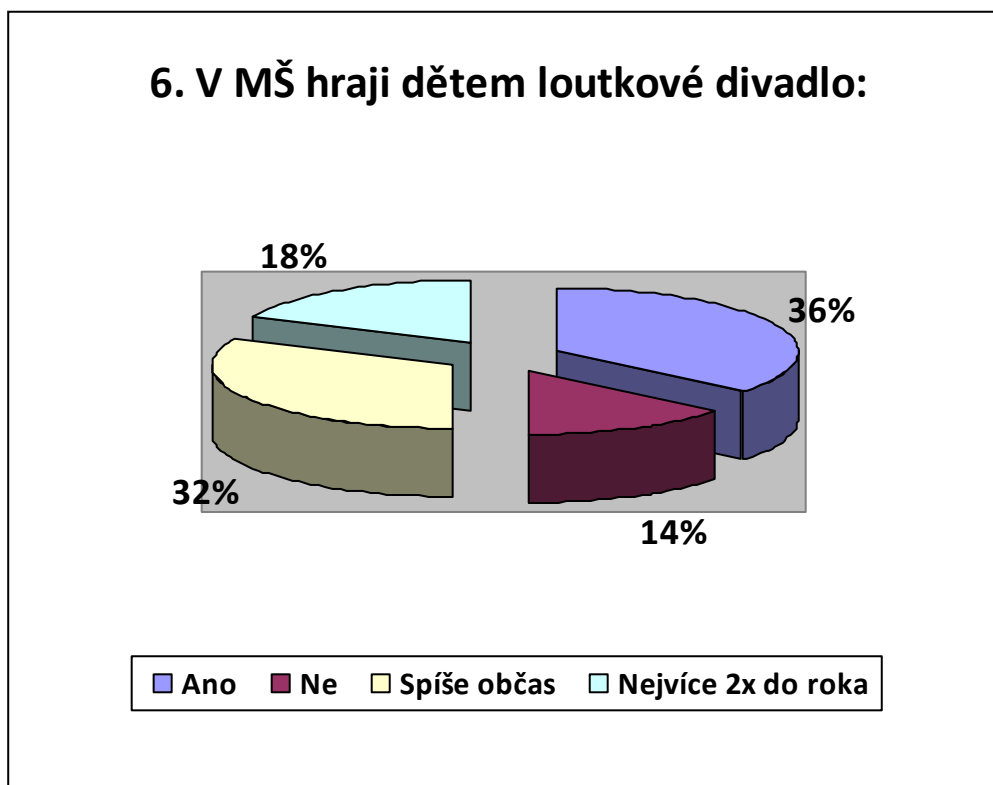
28 respondentek odpovědělo na otázku ANO

5 respondentek odpovědělo na otázku NE

17 respondentek odpovědělo na otázku NEVÍM

Potřebu prevence patologických jevů v předškolní výchově potvrzuje i převažující odpověď ano na výše uvedené otázce.

Graf č. 6

18 respondentek odpovědělo na otázku ANO

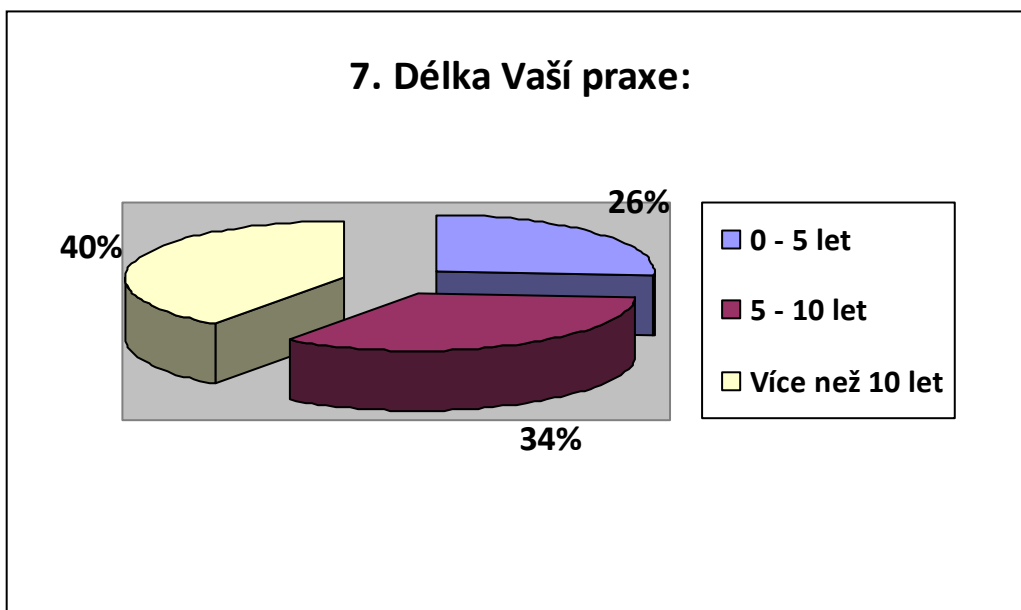
7 respondentek odpovědělo na otázku NE

16 respondentek odpovědělo na otázku SPÍŠE OBČAS

9 respondentek odpovědělo na otázku NEJVÍCE 2X DO ROKA

Dle odpovědí respondentek na otázku č. 6, je hraní loutkového divadla v předškolní výchově běžnou součástí řízené činnosti.

Graf č. 7

13 respondentek má délku praxe 0 – 5 let

17 respondentek má délku praxe 5 – 10 let

20 respondentek má délku praxe více než 10 let

2.4 Verifikace předpokladů

Předpoklad 1

Z výsledků vyhodnocených rozhovorů je zřejmé, že děti v nižším ročníku mateřské školy (4-5 let) sice pochopily pointu loutkového představení, ale nebyly schopné vždy jasně odpovědět na výše uvedené otázky a jejich odpovědi byly nejisté a někdy se zdálo, že tipují. Výjimečně dokázaly do svých odpovědí vsunout postřeh z loutkového divadla. Naproti tomu děti z vyššího ročníku mateřské školy (5-6 let) si byly svými odpověďmi ve většině případů jisté a dokázaly vysvětlit důvody své odpovědi. Více, než děti v nižším ročníku MŠ, do svých odpovědí promítaly postřehy z loutkového divadla. Loutkové divadlo jako forma prevence sociálně patologických jevů je vhodné ve všech věkových kategoriích, ale je nutné pro každý ročník toto představení minimálně po obsahové stránce uzpůsobit neboť rozdíly ve vnímání jsou v tomto věku mezi jednotlivými ročníky velké.

Předpoklad, že se domnívám, že hra loutkového divadla je efektivní formou prevence sociálně patologických jevů a bude nutné přizpůsobit obsahovou úpravu scénáře pro každý ročník mateřské školy zvláště, vzhledem k rychlému rozumovému vývoji v tomto věku, se potvrdil.

Předpoklad 2

Z vyhodnocení dotazníku vyplývá, že pedagogičtí pracovníci v předškolní výchově se s patologickými jevy v předškolním vzdělávání setkávají a vnímají prevenci patologických jevů jako potřebnou.

K předpokladu č. 2 se přímo vztahují otázky č. 1, 3, 4 a 5. Předpoklad č. 2, kde se domnívám, že pedagogičtí pracovníci se patologickými jevy v předškolní výchově setkávají a tudíž je z pohledu učitelek prevence sociálně patologických jevů v mateřské škole potřebná, se dle vyhodnocení odpovědí z dotazníku potvrdil.

Závěr

Je zřejmé, že sociálně patologické jevy jsou aktuálním tématem pro celou společnost a tedy i pro předškolní vzdělávání. V teoretické části jsem se zaměřila na sociálně patologické jevy, které jsou dle mého názoru, v předškolní výchově, aktuální. Popis vývoje loutkového divadla a jeho vliv a důležitost v předškolním vzdělávání s kombinací s informacemi o častých patologických jevech v předškolní výchově byly stěžejní pro projekt, který jsem použila ve svém výzkumu. Je nejenom důležité, abychom si uvědomili, že děti jsou patologickým vlivům vystavovány již od raného věku, ale především je důležité se zamýšlet nad formami a možnostmi prevence, které by měly začít v přibližně stejnou dobu. Prevencí jsem se v teoretické části zabývala z praktického hlediska. Pokud je v MŠ možnost zavést též bloky s prevencí sociálně patologických jevů, je to nejenom na místě, ale velmi potřebné pro zdravý vývoj dětí a jejich budoucnost.

Využití loutkového divadla při prevenci patologických jevů je dle teoretické části možné, důležitým faktorem je scénář divadla, kterému by měly děti rozumět, a který by měl být nejenom poučný, ale též zábavný. Přizpůsobení loutek a celého loutkového představení dětem je základem pro úspěšné předání poselství, které má divadlo dětem předat.

Výsledek výzkumu odhalil, že prevence sociálně patologických jevů formou loutkového divadla je pro děti pochopitelná a zábavná. Děti na loutkové divadlo reagovaly pozitivně a pochopily jeho děj. Je zřejmé, že s prevencí patologických jevů by se mělo začínat v raném věku pouze v návaznosti na konkrétní scénář. Nelze mít jeden scénář stejný pro všechny ročníky mateřské školy.

Dotazníkový průzkum odkryl představy pedagogů v předškolním vzdělávání o prevenci patologických jevů. Učitelky v mateřských školách vnímají projevy patologických jevů poměrně často a prevence je podle nich v mateřské škole na místě.

Seznam literatury:

Literární zdroje:

- Antier, E. *Agresivita dětí*. Praha: Portál, 2004.
- Fischer, S., Škoda, J. *Sociální patologie*. Praha: Grada, 2009.
- Kolářková, J., Kodymová, P. *Sociální práce s nezaměstnanými*. In: Matoušek, O., Kolářková, J., Kodymová, P. [eds.]. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005.
- Leština, V. *Hrajeme si loutkové divadlo*. Praha: Portál, 1995.
- Leština, V. *Vytváříme loutky pro tvořivou hru dětí*. Praha: Portál, 1997.
- Matoušek, O., Kroftová, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003.
- Nováková, D. *Zdravý způsob života a prevence závislostí pro mateřské školy a první třídy základních škol*. Praha: Felia, 1997.
- Rödl, O. a kol. *Loutkové divadlo*. Praha: SPN, 1965.
- Říčan, P., Janošová, P. *Jak na šikanu*. Praha: Grada, 2010.
- Smutná, M. *Loutkové divadlo v mateřské škole*. Praha: SPN, 1962.
- Švec, J. a kol. *Praktikum loutkového divadla*. Praha: SPN, 1980.

Elektronické zdroje:

- Akce a projekty*. [cit. 27.2.2012]. [on-line]. Dostupné na internetu: <www.policie.cz>.
- Kouření a naše zdraví*. [cit. 15.2.2012]. [on-line]. Dostupné na internetu: <www.stop-koureni.cz>.
- Nebezpečí alkoholu pro děti*. [cit. 20.2.2012]. [on-line]. Dostupné na internetu: <www.zdrave.cz>.

3 PŘÍLOHOVÁ ČÁST

Divadlo pro děti v kontextu prevence patologických jevů

Divadlo trvá cca půl hodiny. Půl hodina bude mít čtyři aktivity, které se budou týkat prevence patologických jevů. Konkrétně pak zachování zdravého těla (hygiena, kouření, alkohol). Divadlo je pro děti v předškolním věku.

Zpoza opony zazní básnička Veselína a Zdravěnky, kde se představí.

Krásný den Vám přejeme,
Brzy zase půjdeme,
Přejeme Vám krásný den,
Ať je sluncem prozářen.

Z: Dobrý den, děti. Jmenuji se Zdravěnka – děsně ráda žiju zdravě, a jde mi to vskutku hravě. Mám ráda zeleninu a ovoce, pravidelně chodím k panu doktorovi a vyhýbám se kamarádům jako je Alkoholus a Nikotýna.

V: Dobrý den, děti, já jsem Veselín. Jsme kamarádi se Zdravěnkou a stále se smějeme. Ukaž jak Zdravěnko (*Zdravěnka se směje a tancuje*). Pomáháme si navzájem a pomáháme i druhým lidem. A přišli jsme se na vás podívat, jestli byste se také s námi nechtěly skamarádit.

Z: My si totiž spolu rádi hrajeme všelijaké hry. A když nás bude víc, tak ty hry budou ještě lepší.

V: Tak co děti, chcete si s námi na něco zahrát? (*Joooooooooooooooo*)

V a Z: Děti, máte rády zvířátka? Tak si zazpíváme třeba písničku o pejskovi, znáte „Skákal pes“?

Skákal pes

česká

D A

Ská - kal pes přes o - ves, přes ze - le - nou lou - ku,

A⁷ D

šel za ním my - sli - vec, pé - ro na klo - bou - ku.

2. Pejsku náš, co děláš, žes tak vesel stále,
řek' bych vám, nevím sám, hop, a skákal dále.

Z: Pejsek neví proč je mu veselo, ale my víme, že pohyb je zdravý. Když běháme, tak se ...

V: ...chachacha, smějeme!

Z: Může být člověk veselý, i když není zdravý? (*Děti odpovídají*)

Z: Ano, může, ale je to těžší. Takový člověk potřebuje, aby mu nějaký kamarád pomohl, přišel ho navštívit a potěšil ho.

V: A co si zahrát hru, při které se taky trochu hýbneme??? Paní učitelko, pomůžete nám prosím?

Hra:

Před divadlem postavíme krátkou překážkovou dráhu, kterou budou muset děti zdolat. Všechny děti přelezou překážky a posléze si sednou zpět na svá místa a budou simulovat na pokyn Veselína a Zdravěnky spánek. V průběhu budou Veselín a Zdravěnka k dětem mluvit a pomáhat jim.

V: Děti a co jsme se při hře naučily? Co je pro nás zdravé? (spánek, pohyb).

Z: Co když nám onemocní kamarád? Nebo když jsme nemocní my? Co nám pomůže? Můžeme být veselí? (*ano, ale ne úplně, musíme ho alespoň navštívit*).

V: Téééda, to jsou šikovné děti Zdravěnko, to mám ale radost, že jsme je přijeli navštívit!

Z: To ano můj milý Veselíne, jsou moc šikovné a chytré. Ještě, že Alkoholus s Nikotýnou neví, kde jsme, jinak by je chtěli učit samé špatné věci.

Do děje vstupuje Alkoholus a Nikotýna, také básničkou, ale strašidelnou:

Nikotýna je mé jméno,
Z kouře mám i oči,
Mě říkají Alkoholus,
Hlava se mi točí.

V: Tak to jsme asi zakřikli milá Zdravěnko!

N: Nazdárek děti, já jsem Nikotýna, všechny vás zdravím a jdu kazit Veselínovi a Zdravěnce jejich povídání.

A: A já jsem Alkoholus, tak pic, pomůžu Nikotýně zkazit vše, co Vám Veselín a Zdravěnka řeknou.

Z: Děti, to je tedy nadělení, přišli nás navštívit Alkoholus s Nikotýnou a i když nám chtějí naše povídání zkazit, my se nedáme a hezky je pozdravíme.

V: Takže...ahoj Nikotýno a Alkoholusi, a teď Vy děti! (*Děti pozdraví nové postavy*)

N: Dám si cigaretu, aby mi ten čas s vámi lépe utíkal.

A: A já se trochu napiju piva, aby mi to lépe přemýšlelo...

Z: Děti, myslíte, že je správné kouřit a pít alkohol? (*néééé*)

V: A proč ne? (děti odpovídají a probíhá improvizovaná diskuse).

A: Teda vy jste nějaké moc chytré děti. Asi vám budeme muset dát s Nikotýnou úkol, který bude tak těžký, že ho nezvládnete a my se vám potom budeme smát

N: To jo Alkoholusi, to bude sranda, až jim to nepůjde. Vyzkoušíme jejich plíce, protože moje takový úkol nezvládnou, tak to nezvládnou určitě ani děti.

Hra:

Před divadlo postavíme tři vědra s vodou a jarem, děti budou muset dlouhými brčky udělat hodně pěny, protože Nikotýna a Alkoholus si myslí, že nic takového nezvládnou. Děti vykouzlí bubláním spoustu pěny.

V: Teda děti, to je úžasné, vy jste šikulky, podívejte, kolik se Vám podařilo vytvořit pěny!

Paní učitelka dá Nikotýně kyblíček s brčkem. Nikotýna si zkusí zafoukat do brčka a nepůjde jí to.

Z: Děti, vidíte? Nikotýně to vůbec nejde, napadá vás proč? (*Nikotýna kašle a děti by měly odpovědět – protože kouří, pokud to samy nepoví, tak jim Zdravěnka vše vysvětlí*)

N: (*Nikotýna pláče*) fňuk, fňuk

V: Nikotýno, neplakej, když přestaneš kouřit, taky ti půjdou dělat bublinky, stačí zahodit tu cigaretu, kterou máš stále v ruce. Co Vy na to děti? Má Nikotýna přestat kouřit? (*anooooo*)

Nikotýna zahodí cigaretu a zhluboka se nadechne.

N: Tak já to tedy zkusím, ale nebude to jednoduché přestat kouřit, je to droga.

Z: Když se budeš hýbat, zdravě jíst a budeš veselá, půjde to lépe.

N: Děkuji, děti, že jste mi pomohly přestat s kouřením.

A Nikotýna na chvíli odchází si odpočinout

A: Teda Nikotýnu jste přemohly děti, ale já mám pro Vás taky velký úkol, který sám nezvládnou, takže ani vy ho nezvládnete!

V: Paní učitelko, pomůžete nám prosím znovu? Poprosíme společně děti, aby si stoupily na jednu nohu a sáhly si prstem na nos.

Hra:

Děti si stoupnou na jednu nohu a prstem si sáhnou na nos, musí vydržet chvíli držet rovnováhu.

V: Jééé, děti zvládly i tento úkol, a teď ty Alkoholusi, zkus to!

Alkoholus to zkouší, ale stále padá, protože je opilý a nemůže držet rovnováhu. V ruce drží flašku s alkoholem a stále popíjí.

Z: Vůbec to Alkoholusovi nejde, vidíte děti??? Proč mu to nejde??? (*protože je opilý*)

A: Vůbec mi to nešlo, to jsem ale smutný!!! Ach jo, ach jo, fňuk, fňuk! Co mám dělat, abych udržel opět rovnováhu???

V: Zahod' flašku s alkoholem a vše bude zase fajn milý Alkoholusi, co myslíte děti? Pomůže mu to? (*anoooo*) A co by mohl Alkoholus ještě dělat, aby mu bylo dobře? (*hýbat se, jíst zdravě*).

Alkoholus zahodí flašku, zavrtí se a zasměje.

A: Děkuji, děti, teď už mi bude dobře, děkuji, že jste mi takhle pomohly přestat s pitím alkoholu.

N: Ano děti, moc děkujeme, jste jedničky a nikdy na Vaši pomoc nezapomeneme!

A: Opravdu, nikdy nezapomeneme na to, že jste nám ukázaly, jak správně žít, aby nám i našemu tělu bylo dobře!

Z: Tak děti, já mám takovou radost. Společně jsme odnaučily Nikotinu kouřit cigarety a Alkoholuse pít alkohol.

V: A teď už je čas se rozloučit.

Básničku říkají všichni maňásci společně!

Děti milé přejeme Vám,

Hodně štěstí, pohody,

Nožičky ať nebolí Vás

A plíce správně dýchají.

Všichni maňásci se ukloní, zamávají a tím divadlo skončí.

Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Tereza Sedláčková a studuji na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, obor Učitelství pro MŠ již třetím rokem. V souvislosti se svým studiem zpracovávám bakalářskou práci na téma „Loutkové divadlo jako nástroj prevence patologických jevů v mateřské škole“ a tímto prosím o Vaši spolupráci při vyplnění tohoto dotazníku a zjištění Vašeho názoru. Informace poskytnete anonymně. Děkuji Vám.

1. Myslíte si, že do předškolního vzdělávání patří prevence patologických jevů?
ano ne nevím

2. Prevence patologických jevů v MŠ by měla být zaměřena zejména na (vyberte tři možnosti):

- Kouření
 - Alkohol
 - Zneužívání omamných látek
 - Špatné morální zásady
 - Snížení agresivity
 - Nekvalitní řešení konfliktních situací
 - Ranou kriminalitu
 - Šikanu
 - Nezdravý životní styl
 - Jiné.....
-

3. Setkala jste se s některým z níže uvedených patologických jevů ve své praxi v mateřské škole?

- Kouření

- Alkohol
- Zneužívání omamných látek
- Špatné morální zásady
- Agresivita
- Nekvalitní řešení konfliktních situací
- Raná kriminalita
- Šikana
- Nezdravý životní styl
- Jiné.....
-

4. V kolika letech by se podle Vás mělo začít s prevencí patologických jevů v předškolní výchově? (prosím zaškrtněte jednu z možností)

- 3 – 4 roky
- 4 – 5 let
- 5 – 6 let
- 3 – 6 let
- 4 – 6 let
- Po 6 roce

5. Myslím si, že prevence patologických jevů v předškolní výchově má pozitivní vliv na chování dětí na ZŠ:

ano ne nevím

6. V MŠ hraji dětem loutkové divadlo:

ano ne spíše občas nejvíce 2x do roka

7. Délka Vaší praxe:

- 0 – 5 let
- 5 – 10 let
- 10 let a více

DVD – záznam loutkových představení a rozhovorů s dětmi